

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 15 februari 1918 kl. 1 e. m.

Utlåtande angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Sedan bankoutskottet tagit kännedom om den av riksdagens år 1917 församlade revisorer avgivna berättelsen om granskning av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning samt genomläst de protokoll, som blivit förda hos fullmäktige i riksgäldskontoret från och med den 15 januari 1917, intill vilken dag ansvarsfrihet tillerkänts fullmäktige för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder, till och med den 14 januari 1918, får utskottet nu meddela yttrande i anledning av berörda, sålunda verkställda granskning.

1:o.

I sin ovannämnda berättelse hava riksdagens revisorer å sid. 346—348 anført följande:

Ang. försummad inbetalning å vissa järnvägslån.

»Vid granskning av de enskilda, med statslån understödda järnvägsaktiebolagens förvaltning och räkenskaper för år 1916 hava revisorerna funnit, att ett antal bolag, vilka under året antingen ej alls eller endast till en del fullgjort sin betalningsskyldighet till staten, använt större eller mindre belopp av uppkommet överskott av bruttoinkomst över trafikkostnad till anskaffning av ny rullande materiel, nybyggnader och likartade ändamål.

I detta avseende få revisorerna meddela följande.

Hultsfred—Västervik—Åtvidaberg—Bersbo järnvägsaktiebolag, vilket under år 1916 endast delvis fullgjort stadgad inbetalning å sitt statslån, har enligt räkenskaperna för nämnda år haft ett trafiköverskott av 441,008 kronor 50 öre. I en till riksgäldskontoret såsom svar å därifrån mottagen erinran om betalningsskyldigheten för lånet den 26 mars innevarande år avlåten skrivelse har bolaget meddelat, att detta överskott huvudsakligen använts till nyanskaffning av rullande materiel och förbättring av äldre sådan.

Hässleholm—Markaryds järnvägsaktiebolag har under år 1916 icke gjort någon inbetalning å statslånet. För året har uppkommit ett trafiköverskott av

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 8 saml. 11 häft. (Nr 13.)

123,652 kronor 48 öre. Enligt meddelande i styrelsens förvaltningsberättelse har styrelsen icke ansett sig kunna inbetala den under år 1916 förfallna räntan å statslånet utan har måst använda dessa medel till kolinköp och nybyggnader. Av handlingarna framgår därjämte, att av till bolagsstämman disposition stående »vinst» för år 1916, 41,662 kronor 21 öre, största delen eller 37,495 kronor 69 öre avsatts till en nybildad fond för anskaffande av rullande materiel samt återstoden, 4,166 kronor 52 öre, överförts till reservfonden.

Styrelsen för Uddevalla—Lelångens järnvägsaktiebolag, som ej heller under år 1916 fullgjort någon inbetalning å sitt statslån, meddelar i sin förvaltningsberättelse för samma år, att till följd av åtskilliga i berättelsen omförmälda nybyggnader och anskaffningar under året icke kunnat inbetalas den å statslånet förfallna annuiteten. — Bolaget har för år 1916 redovisat en »vinst» av 5,710 kronor 34 öre.

Uppsala—Enköpings järnvägsaktiebolag har i en till riksgäldskontoret den 26 januari detta år avlåten skrivelse, med förmälan att bolaget icke varit i stånd att inbetala under år 1916 förfallen annuitet å statslånet, förklarar, att trafiken å bolagets järnväg visserligen stege avsevärt, men att därav närmast följde endast behov av nyanskaffning av materiel och nybyggnader under nu rådande höga priser, under det att trafikinkomsterna knappast syntes komma att lämna något nämnvärt överskott utöver driftkostnaderna. — Enligt räkenskaperna uppgick emellertid trafiköverskottet för år 1916 till 48,143 kronor 69 öre.

De förhållanden, för vilka ovan redogjorts, synas revisorerna vara av beskaffenhet att icke böra lämnas obeaktade. Statens tillhandahållande av lån för utvidgande av det enskilda järnvägsnätet i landet torde avse att möjliggöra *tillkomsten* av järnvägsanläggningar, vilka äro av betydelse för landets utveckling och vilka utan statens bistånd icke hava utsikter att kunna komma till stånd. Meningen kan däremot icke anses vara, att staten skall understödja järnvägsbolagen med kapital för anskaffande av ny materiel o. d. eller för utförande av nybyggnader och utvidgningar, som nödvändiggöras av järnvägsdriftens utveckling, något som i själva verket bliver fallet, därest ett järnvägsbolag, i stället för att verkställa föreskrivna inbetalningar å erhållet statslån, använder uppkommet trafiköverskott för ovanberörda och liknande ändamål.

Revisorerna förbise icke, att för åtskilliga järnvägsbolag, vilka visserligen lämna överskott å driften men vilkas ekonomiska ställning ändock är mindre god, svårigheter kunna möta att anskaffa erforderliga medel till av trafikens utveckling betingade utvidgningar och nyanskaffningar. Det torde emellertid ej kunna förnekas, att i ej så få fall en viss benägenhet att sätta statens rätt i sista rummet börjat göra sig gällande hos de järnvägsbolag, vilkas ekonomiska ställning av en eller annan anledning är mindre stark — ett förhållande varå 1913 års revisorer funno anledning fästa uppmärksamhet. I betraktande härav torde det enligt revisorernas mening kunna ifrågasättas, huruvida de bolag, varom här närmast är fråga, och andra, som möjligen använt sitt trafiköverskott till liknande ändamål, verkligen gjort vad de kunnat för att fullgöra sina skyldigheter mot staten. Vid sådant förhållande hava revisorerna ansett sig böra bringa ovanberörda sakförhållanden till riksdagens kännedom.»

Sedan fullmäktige från ovannämnda fyra järnvägsaktiebolag infordrat förklaring över vad revisorerna i ämnet anfört, hava sådana förklaringar inkommit till fullmäktige.

Dessa förklaringar hava fullmäktige med skrivelse den 28 sistlidna december överlämnat till riksdagen och äro desamma såsom bilagor fogade vid revisorernas berättelse.

Av berörda förklaringar framgår, att ifrågavarande bolag använt sina trafiköverskott till komplettering och förbättring av järnvägsanläggningarna samt till trafikmaterial jämte andra för järnvägsföretagen nödiga behov och framhålles, att härigenom trafikens uppehållande och utveckling möjliggjorts, vilket även måste anses hava haft en gynnsam verkan på statens säkerhet för sina låneunderstöd.

Utskottet.

Jämväl utskottet anser, att de förhållanden, för vilka revisorerna i sin berättelse redogjort, icke böra lämnas obeaktade. Frågan om järnvägsbolagens underlåtenhet att fullgöra sin betalningsskyldighet till staten är nämligen otvivelaktigt av ganska stor statsfinansiell betydelse och följaktligen en angelägenhet, som bör från statens sida följas med uppmärksamhet. Gällande föreskrifter giva också åt fullmäktige i riksgäldskontoret en ganska vidsträckt handlings- och prövningsrätt i förevarande avseende och, enligt vad utskottet inhämtat, lära efter den nyligen genomförda förändrade arbetsfördelningen mellan deputerade särskild uppmärksamhet komma att ägnas åt nu ifrågavarande spörsmål. Under sådana förhållanden har utskottet endast velat vad i detta ärende förekommit för riksdagen

omförmäla.

2:o.

Riksdagens revisorer hava vidare å sid. 348 och 349 i omförmälda berättelse anfört följande:

»Jämlikt beslut av riksdagen upprättas sedan en följd av år tillbaka av person, som kanslideputerade därtill utse, för varje riksdag ett register över kamrarnas protokoll jämte bihanget därtill.

På förekommen anledning framhöllo 1912 års revisorer i sin berättelse vikten av att för det granskningsarbete, som åläge revisorerna, registret över nästföregående riksdags protokoll med bihang vore för revisorerna tillgängligt, då de den 1 oktober började sitt arbete. Revisorerna påpekade vidare, hurusom det för statsdepartementen, de centrala ämbetsverken m. fl. myndigheter, vilka hade att handlägga ärenden, som varit föremål för senaste riksdags prövning, måste vara av mycket stor vikt att i god tid erhålla tillgång till riksdagsregistret.

Med anledning av detta uttalande beslöt 1913 års riksdag, att ifrågavarande register skulle föreligga fullbordat och i tryck senast tre månader efter riksdags avslutande. Därförut hade tiden varit bestämd till fyra månader.

Ang. registret till riksdagens protokoll med bihang.

Åren 1913 och 1915 har registret i överensstämmelse med ovannämnda föreskrift förelegat i tryck i september månad. Under 1914 utgavos två register ett för varje riksdag.

Den omständigheten att tiden för 1916 och 1917 års riksdagars avslutande framflyttats till inemot dessa års slut har förorsakat, att registrets utgivande blivit fördröjt flera månader. Registret till 1916 års riksdag förelåg färdigt till utdelning först i slutet av januari 1917 och registret till innevarande års riksdag torde ej vara att förvänta förrän i början av år 1918.

Med hänsyn till den av 1912 års revisorer framhållna betydelsen såväl för revisorerna själva som för ämbetsverk och myndigheter att i god tid äga tillgång till ett register över senaste riksdags tryckta handlingar, finna revisorerna synnerligen önskvärt att, därest ett kommande år tiden för riksdagens avslutande skulle, på sätt 1916 och 1917 varit fallet, framflyttas, något kunde åtgöras för avhjälpande av den brist, registrets försenade utgivande innebär.

Enligt vad revisorerna hava sig bekant, vidtogs ock under år 1916 en åtgärd i detta syfte, i det att på kanslideputerades föranstaltande sakregistret till samma års riksdag utgavs i mitten av november månad, tryckt såsom manuskript i en mindre upplaga. Det synes revisorerna, som om den här anmärkta bristen skulle — därest ett kommande år riksdagen icke skulle avslutas i vanlig tid — lämpligen och utan större kostnader kunna avhjälpas på så sätt skedde år 1916, dock att givetvis det provisoriska registret för att bliva till verkligt gagn bör föreligga färdigt avsevärt tidigare än nämnda år var fallet.»

I ovanförmälda, den 28 sistlidna december dagtecknade skrivelse hava med anledning av revisorernas berörda framställning fullmäktige i riksgäldskontoret anført, att, då det syntes tillkomma kanslideputerade att i förevarande ämne avgiva det förslag, vartill revisorernas framställning kunde föranleda, fullmäktige ansåge samma framställning ej giva anledning till någon särskild åtgärd från fullmäktiges sida.

I anledning av vad fullmäktige sålunda anført har utskottet ansett sig böra inhämta yttrande i ärendet från kanslideputerade, vilka i en den 6 innevarande februari dagtecknad skrift — efter att hava återgivit innehållet i utskottets skrivelse — vidare anført följande:

*Kansli-
deputerade.*

»Med anledning härav få kanslideputerade, som jämlikt statsutskottets av riksdagen bifallna memorial nr 143 vid 1913 års riksdag hava att tillsätta den person, som skall upprätta oförmälda protokolls- och bihangsregister, anföra, att bestämmelsen i samma memorial, att registret skall vara fullbordat och i tryck företett senast tre månader efter riksdags avslutande, givetvis tillkommit under förutsättning att riksdagen åtskiljes omedelbart efter behandlingen av den samma förelagda propositioner samt inom riksdagen väckta frågor, och icke, såsom de senaste åren varit händelsen, av särskild anledning upplöses först mot årets slut. För sistberörda fall synas särskilda åtgärder påkallade, för att registret må vara, om också i ofullbordat skick, i tryck tillgängligt för riksdagens revisorer och vederbörande ämbetsverk inom den i nyssberörda memorial bestämda tid från det så att säga ordinarie riksdagsarbetets avslutande.

I nu nämnda syfte hava kanslideputerade i samband med frågan om utseende av person för upprättande av berörda register, till behandling upptagit den till deras yttrande remitterade framställningen; och hava deputerade, som därvid till nyssnämnda uppdrag utsett amanuensen vid riksdagens bibliotek R. Höckert, tillika under hand överenskommit med denne, att han, därest riksdagens avslutande skulle visa sig även innevarande år komma att fördröjas avsevärt utöver förut i allmänhet vanlig tid, skall ombestyras, att registret i fråga om avdelningen sakregister varder i en efter det av deputerade ovan angivna syfte avpassad upplaga tillgängligt sist tre månader från slutförandet av de arbeten inom riksdagen, vilkas fullbordande tidigare plägat föranleda riksdagens avslutande.

Vidtages motsvarande åtgärd även för kommande år, synes det av riksdagens revisorer avsedda, jämväl enligt kanslideputerades mening viktiga önskemål kunna bli behörigen tillgodosett.»

Då, på sätt framgår av kanslideputerades yttrande, åtgärder redan vidtagits i syfte att tillgodose det av riksdagens revisorer avsedda önskemålet, får utskottet hemställa,

Utskottet.

att riksdagen måtte låta bero vid vad i detta ärende förekommit.

3:o.

Enligt gällande reglementen för riksbanken och riksgäldskontoret äga fullmäktige i dessa båda verk att gemensamt bland annat vidtaga de åtgärder, som erfordras för utförande av riksdagens beslut i fråga om nya byggnader för riksdagen m. m. och riksbanken, allt i överensstämmelse med de närmare föreskrifter, som i särskilda skrivelser av den 11 och 12 maj 1888 samt den 6 april 1906 blivit av riksdagen meddelade.

Ang. åtgärder i fråga om riksbbyggnaderna på Helgeandsholmen.

Gemensamma sammanträden mellan bemälda fullmäktige för utförande av ifrågavarande uppdrag hava, enligt vad för utskottet anmäls, ägt rum vid två tillfällen under tiden från och med den 15 januari 1917 till samma dag innevarande år, därvid fullmäktige behandlat fråga om viss ändrad konstruktion av den beslutade bron över stora Norrström; vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

4:o.

Vad i revisorerernas berättelse om granskningen av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning eljest blivit anfört, har utskottet funnit icke vara

Ang. revisionsberättelsen m. m.

av beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande; och har utskottet funnit vad vid läsningen av fullmäktiges protokoll förekommit ej böra föranleda någon ytterligare anmälan eller hemställan.

5:o.

*Ang. ansvars-
frihet för
riksgälds-
kontorets
styrelse.*

Då utskottet vid den nu verkställda granskningen av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning funnit fullmäktige i nämnda kontor hava med nit och omsorg handhaft sitt uppdrag, tillstyrker utskottet,

att fullmäktige i riksgäldskontoret må tillerkännas ansvarsfrihet *dels* för den av riksdagens år 1917 församlade revisorer granskade förvaltningen av riksgäldskontoret under år 1916, *dels ock* för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från och med den 15 januari 1917 till och med den 14 januari innevarande år.

Stockholm den 5 februari 1918.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:
av första kammaren: herrar *Hedenstierna, Hallin, Ekman, Gustafsson*, friherre *Langenskiöld, Nilsson, Wickman* och *Jönsson* samt
av andra kammaren: herrar *Kristensson, Gustafsson* i Örebro, *Berg* i Munkfors, *Sommelius, Bogren, Jonsson* i Gumboda, *Bäcklund* och *Lovén*.